

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağ'ının da direktörüdür.

Amerika'nın Çin teknolojisine karşı savaşı

ABD artık dünyanın tartışmasız teknoloji lideri konumunda değildir, ABD Başkanı Donald Trump ve danışmanları da kurallara dayalı bir sisteme göre rekabet etmek istememektedir. Amaçları, Çin'in teknolojik alandaki yükselmesini kontrol altına alınmasıdır.

Birleşik Devletlerin son nesilde belki de daha uzun sürecek bir dönem için alınan en kötü dış politika kararı, aslına bakıldığında gerçekten mevcut olmayan kitle imha silahlarının ortadan kaldırılması olarak açıklanan amaç doğrultusunda 2003 yılında Irak'ta uygulamaya geçirilen "savaş seçimi" kararıdır. Bu feci kararın ardında yatan mantıksızlığı anlayabilmek hiçbir zaman bu kadar anlamlı olmamıştı, zira bu mantıksızlık bugün yine benzer şekilde yanlış yönlendirilen bir ABD politikasına gerekçe olarak kullanılmaktadır. Irak'ın işgal edilmesi kararı, Kitle İmha Silahlarının (KİS'lerin) teröristlerin eline geçme riski çok az olsa bile, haydi diyelim ki sadece %1, yine de bu senaryo sanki kesinlikle gerçekleşecekmiş gibi hareket etmeliyiz şeklinde beyanda bulunan ve anılan tarihte ABD Başkan Yardımcısı olan Richard Cheney'in akıl dışı yaklaşımını izledi.

Cheney doktrini kullanılıyor

Bu şekildeki bir muhakeme sık sık yanlış kararların alınmasına yol açmaktadır. Yine de ABD ve bazı müttefikleri Çin teknolojisine karşı saldırıya geçmek için bugün bile Cheney doktrini kullanılmaktadır. ABD hükümeti, Çin teknolojilerinin güvenli olup olmadıklarının kesin bir şekilde bilinmemesi nedeniyle bu teknolojiler kesinlikle tehlikeliymiş gibi düşünülerek hareket edilmesi ve onların yasaklanması gerektiğini ileri sürmektedir.

Doğru karar alma sürecinde olasılık tahminleri alternatif eylem kararlarına uygulanır. Bir nesil önce ABD politika yapıcıları sadece KİS'lerin teröristlerin eline geçmesine ilişkin %1 oranındaki riski (iddia olunan) değil ayrıca hatalı ve yanlış önermelere dayalı % 99 oranındaki savaş riskini de göz önünde bulundurmalıydı. Cheney (ve diğer pek çok kişi) sadece % 1 oranındaki risk üzerinde odaklanmak suretiyle kamuoyunun dikkatini dağıtarak Irak Savaşı'nın haklı bir gerekçeye dayanmamasına ve Orta Doğu'nun ve küresel politikaların ciddi biçimde istikrarsızlaştırılmasına yol açabileceğine ilişkin daha yüksek olasılıkları gözden kaçırmalarına neden oldular.

Cheney doktrininin yol açtığı problem, sadece bu doktrin potansiyel olarak çok yüksek maliyetleri göz önünde bulundurmaksızın düşük risk olasılıklarına dayanan kararların alınmasını veya eylemlere girişilmesini zorla ve baskı kurarak benimsetmesi değildir. Siyasetçiler, gizli amaçlar doğrultusunda korkuları kullanmaları ve tahrik etmeleri için teşvik edilmektedir.

İşte bu ABD liderlerinin bugün tekrar başvurdukları yöntem: küçücük risklerin gündeme getirilmesi, bu risklerin abartılması suretiyle Çin teknoloji şirketleri ile ilgili korku ve panik yaratılması. Bu konuyla ilgili vaka (ancak tek vaka değil) ABD hükümetinin kablosuz geniş bant teknoloji şirketi Huawei'ye karşı başlattığı saldırıdır. ABD bu şirkete kendi pazarını kapatmakla kalmayıp şirketin dünya genelindeki iş ve ticari faaliyetlerini devre dışı bırakmak ve durdurmak için çok gayret sarf etmektedir. Aynen Irak vakasında olduğu gibi ABD bu kez de herhangi bir gerekçe olmaksızın bir jeopolitik felaketin ortaya çıkmasına yol açabilir.

5G ve diğer dijital teknolojilerin yoksulluğun sona erdirilmesi ve diğer SDG'ler (Sürdürülebilir Gelişme Hedefleri) için güçlü bir destek sağladığına inandığım için Huawei'nin teknolojik gelişme ve ilerlemele-

Haydi, gelin en güvenilir davranış biçimi olarak rasyonelliğe, kanıtlara ve kurallara sıkı sıkıya bağlı kalalım. Küresel ağları başkalarını izlemek veya siber savaş aracı olarak kullanabilecek herhangi bir ülkenin yaratabileceği tehdidi engellemek için bağımsız izleme mekanizmaları oluşturalım.

rini ve geliştirmekte olan ülkelerdeki çalışmalarını izledim. Diğer telekom şirketleriyle de benzer şekilde etkileşime girdim ve sektörü SDG'ler ile ilgili çalışma ve eylemlerini hızlandırmaları konusunda teşvik ettim. Bir Huawei raporuna konu hakkında kısa bir önsöz (karşılığında herhangi bir ücret almaksızın) yazıp Çin düşmanları tarafından eleştirildiğim zaman sektörün üst düzey yöneticilerinden ve devlet görevlilerinden Huawei'nin kural dışı ve yasaları ihlal edici faaliyetleri ile ilgili kanıt göstermelerini istedim. Huawei'nin güvenilir sektör liderlerinden farklı davranmadığını müteaddit defalar duydum.

Huawei güvenilir mi?

Bununla birlikte, ABD hükümeti Huawei'nin 5G donanımının, küresel güvenliğe zarar verebileceğini ileri sürmektedir. ABD devlet görevlileri Huawei'nin yazılım veya donanımında gizli olarak gömülü bulunan "sistemlere izinsiz erişim geçişi" mekanizmasının Çin hükümetinin dünya genelinde izleme yapmasını sağlayabileceğini iddia etmektedir. Bütün bu olan bitenden sonra, ABD devlet görevlileri Çin yasalarının Çin şirketlerinin ulusal güvenlik amaçları doğrultusunda hükümetle iş birliği yapmasını gerekli kıldığı hususuna dikkat çektiler.

Şimdi, bu konudaki gerçekleri şöyle özetleyebiliriz. Hâlihazır durum itibarıyla Huawei'nin 5G donanımı düşük maliyeti ve yüksek kalitesiyle rakiplerinin ilerisinde olup, piyasaya çoktan sürülmüştür. Yüksek performanslı uzun yıllar boyunca araştırma ve geliştirme için yapılan büyük harcama ve yatırımlardan, öçek ekonomisinden ve Çin dijital pazarında yaparak ve yaşayarak öğrenmekten kaynaklanmaktadır. Yazılım veya donanımında gömülü gizli mekanizmalara ilişkin herhangi bir kanıt gösterilememesine karşın ABD, dünyanın diğer ülkelerine Huawei'den uzak durulması gerektiğini anlatmaktadır. ABD'nin bu konudaki söylem ve iddiaları jenerik mahiyettedir. Bir ABD Federal İletişim Komisyon Üyesi bu konudaki düşüncelerini şu sözleriyle dile getirmiştir, "5G teknolojisine sahip olan ülke inovasyonların da yaratıcısı olacak ve dünyanın geriye kalan diğer ülkeleri için standartları belirleyecektir ve hâlihazır durum itibarıyla bu ülke büyük bir ihtimalle Birleşik Devletler olmayacaktır." Özellikle başta Birleşik Krallık olmak üzere diğer ülkeler Huawei'nin yazılım veya donanımında gömülü gizli mekanizmalara ilişkin herhangi bir kanıt bulamamışlardır. Bu tür gizli mekanizmaların varlığının sonradan ortaya çıkarılmış olması durumunda Huawei'nin faaliyetlerinin durdurulması kesinlikle söz konusu olabilir.

ABD hükümetinin 5G teknolojisini dışlamayıp ülkeye sokmaları halinde istihbarat iş birliğini azaltmak hatta engellemekle tehdit ettikleri Almanya'da ise Huawei ile ilgili tartışma şiddetli bir biçimde sürmektedir. Almanya'nın istihbarat dairesi başkanı muhtemelen ABD tarafından yapılan baskı neticesinde kısa bir süre önce Cheney doktrini söylemlerine çok benzer bir açıklama yaparak şunları söyledi: "Alt yapı tam anlamıyla gü-

venilemeyecek bir grubun faaliyet göstermesine uygun bir alan değildir."

Buna karşılık, spesifik olarak kasıtlı veya kötü niyetli davranışlara yönelik herhangi bir kanıt ortaya koymamamıştır. Diğer taraftan, Şansölye Angela Merkel ise tam tersine sahne arkasında Almanya pazarını Huawei'ye açık olarak tutabilmek için savaş vermektedir.

ABD artık teknolojiye dünya lideri değil

İşin garip tarafı, her ne kadar bir takım spekülasyon tahminlere dayansa da ABD tarafından dile getirilen şikâyetlerin, kısmen ABD'nin gerek yurt içinde gerekse yurt dışında bizzat kendisinin yürüttüğü izleme faaliyetlerini yansıtır olmasıdır. Çin teknoloji donanımı, ABD hükümetinin gizli izleme faaliyetlerinin yürütülmesini biraz daha zorlaştırmış olabilir. Fakat hangi hükümet tarafından yapılırsa yapılsın yasal dayanağı olmayan izleme faaliyetleri sona erdirilmelidir. Bu tür faaliyetleri kısıtlamaya ve hatta önlemeye yönelik olarak izleme yapacak olan Bağımsız Birleşik Milletler küresel telekom sistemlerinin bir parçası olmalıdır. Özetleyecek olursak, teknoloji savaşı yerine diplomasiyi ve kurumsal koruma tedbir ve sistemlerini tercih etmeliyiz.

ABD'nin Huawei'nin faaliyetlerinin abluka altına almasına yönelik tehditkâr talepleri sadece 5G ağının piyasaya erken çıkarılmasını değil çok daha fazlasını ilgilendirmektedir. Kurallara dayalı ticari sistem bakımından getireceği riskler çok büyüktür. Mademki ABD artık dünyanın tartışmasız teknoloji lideri konumunda değildir, ABD Başkanı Donald Trump ve danışmanları da kurallara dayalı bir sisteme göre rekabet etmek istememektedir. Amaçları, Çin'in teknolojik alandaki yükselmesinin kontrol altına alınmasıdır. Trump yönetimi dünyanın ayrı teknoloji kamplarına bölünmesi hedefini gerçekleştirmekte "başarılı olduğu" takdirde ileriye yönelik çatışma riskleri katlanacaktır. ABD, II. Dünya Savaşı'ndan sonra serbest ticareti sadece küresel verimliliği artırmak ve pazarları Amerikan teknolojisi için genişletmek amacıyla değil aynı zamanda uluslararası ticaretin 1930'larda yaşadığı daralma ve çöküşü tersine çevirmek amacıyla da savunmuş ve desteklemiştir. O daralma ve çöküş kısmen de olsa ABD tarafından 1930 Smoot-Hawley kanunu kapsamında getirilen ve Büyük Buhranı derinleştiren ve önce Hitler'in yükselmesinde sonra da II. Dünya Savaşı'nın çıkmasında katkısı olan korumacı gümrük tariflerinden kaynaklanmıştır. Uluslararası ilişkilerde, en az diğer alanlarda olduğu gibi, korkuların körüklenmesi ve kanıtlara dayanmak yerine körüklenen bu korkulardan yola çıkarak hareket edilmesi yıkıma giden yoldur. Haydi, gelin en güvenilir davranış biçimi olarak rasyonelliğe, kanıtlara ve kurallara sıkı sıkıya bağlı kalalım. Küresel ağları başkalarını izlemek veya siber savaş aracı olarak kullanabilecek herhangi bir ülkenin yaratabileceği tehdidi engellemek için bağımsız izleme mekanizmaları oluşturalım. İşte bu şekilde, dünya, çığır açan dijital teknolojilerin küresel iyilik için kullanılması ve yararlanması konusundaki acil görevinin üstesinden gelmiş olacaktır.